

ROXANE VAN IPEREN

NŐVÉREK
AUSCHWITZBAN

ROXANE VAN IPEREN

NŐVÉREK
AUSCHWITZBAN

*Egy testvérpár ellenállásának
igaz története
a náci megszállás alatt*

A fordítás alapja:

Roxane van Iperen: *'t Hooge Nest*

Lebowski Publishers, Amszterdam, 2018

A fordítás a harmincadik kiadás (2021) alapján készült.

Copyright: © Roxane van Iperen, 2018

Fordította: © Gera Judit, 2022

Szakmailag lektorálta, az előszót írta, a jegyzeteket készítette: Antje Koelewijn

Szerkesztette: Orosz Ildikó

Borító: Tabák Miklós

Szerzőfotó: Jan Willem Kaldenbach

A könyv kiadását a Dutch Foundation for Literature/
Nederlands Letterenfonds (NLF) támogatta.

A könyvben megjelenő fotók jogainak tisztázása érdekében a kiadó mindent megtett, azonban a történelmi képeknél nem minden esetben van egyértelmű jogtulajdonos. A képmelléklet képaláírásai tartalmazzák az egyértelműen tisztázott fotók jogtulajdonosainak részleteit.

HVG Könyvek, Budapest, 2022

Kiadóvezető: Budaházy Árpád

Felelős szerkesztő: Krausz Veronika

www.hvgkonyvek.hu

ISBN 978-963-565-180-1

Minden jog fenntartva. Jelen könyvet vagy annak részleteit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképezési úton vagy más módon – a kiadó engedélye nélkül közölni.

Kiadja a HVG Kiadó Zrt., az 1795-ben alapított

Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja.

Felelős kiadó: Szauer Péter

Nyomdai előkészítés: Sólyom Melinda

Nyomás: Gyomai Kner Nyomda Zrt.

Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

ELŐSZÓ A MAGYAR FORDÍTÁSHOZ

A 2021 szeptemberében felállított Holocaust Namenmonument (Nevek Emlékműve) az egykori amszterdami zsidónegyedben, a Weesperstraaton látható. Az emlékmű Daniel Libeskind, a berlini Holokauszt Emlékmű és a Zsidó Múzeum építésének tervei alapján készült. A 102 000 téglából álló, labirintusszerű építmény tégláira egy-egy áldozat nevét vésték – köztük vannak e könyvben szereplő két nővér szülei, Joseph és Fietje, valamint öccsük, Jaap Brilleslijper is. Vannak téglák, amelyekre még nem került fel név.

A második világháború cenzúrárt jelentett Hollandia történelmében. Az első világháborúban semleges ország a két háború között, sőt a második világháborúban is igyekezett megtartani semlegességét. Ezért amikor 1940. május 10-én a németek megszállták Hollandiát, a hadsereget teljesen váratlanul érte a támadás. Rotterdam bombázása után alig telt el öt nap, és Hollandia kapitulált. A megszállás öt évig tartott, az ország élete egyre nehezebbé vált.

A hollandiai zsidók sem voltak felkészülve mindarra, ami bekövetkezett. A második világháború kezdetéig körülbelül 160 000 zsidó élt Hollandiában. A többség azt hitte, asszimilációja sikeres, úgy érezték, elfogadja és megfelelő védelemben részesíti őket a holland társadalom. Hihették ezt, már csak azért is, mert a 16. század óta biztonságban élhettek a világ minden tájáról idemenekült zsidók – ahogyan az 1930-as években Hitler uralma elől idemenekült német zsidók, többek között Anne Frank és családja is. Egy ideig.

1941 februárjáig aránylag nyugodt volt a helyzet. Hitler az osztrák Seyss-Inquartot nevezte ki Hollandia birodalmi biztosává. A polgári

közigazgatás együttműködött a németekkel, a kormány és Vilma királynő Londonba menekült.

A könyvben részletesen ábrázolt, 1941-es februári sztrájk azért tört ki, mert előzőleg, február 22-én és 23-án a németek több razziát tartottak a zsidó lakosság körében. A razziák során négyszáz férfit tartóztattak le. További sorsukra csak a közelmúltban Wally de Lang kutatásainak eredményeképpen derült fény. Valamennyien Mauthausenbe kerültek, ahol egytől egyig megölték őket. Ettől kezdve minden zsidónak regisztrálnia kellett magát a hatóságoknál. Létrejött a holland Zsidó Tanács is.

Hollandiában 1942. július közepén kezdődtek meg a deportálások. 1944. szeptember elejéig körülbelül 107 000 embert hurcoltak az ország északi részén fekvő westerborki gyűjtőtáborból Kelet-Európába, elsősorban Auschwitzba és Sobiborba. Mindössze ötezer ember tért vissza. A hollandiai zsidók mintegy 75%-át megölték.

Roxane van Iperen könyvéből részletesen megismerhetjük Hollandia második világháborús makro- és mikrotörténelmét. Különleges, kivételes és fontos történeteket olvashatunk. A szerző két makacs mítoszt is lerombol: az egyik az, hogy egész Hollandia ellenállt a németeknek. A másik pedig, hogy a zsidók birkaként hagyták magukat a vágóhídra terelni. A két főszereplő nővér, az ellenállásban tevékenykedő Janny és Lien Brilleslijper, valamint az őket körülvevő emberek sorsán keresztül kiderül, milyen fontos a személyes történetek elmondása és ábrázolása. Segít abban is, hogy az üres téglákra felkerüljenek a még ismeretlen nevek.

Gera Judit és Antje Koelewijn

ELŐSZÓ

Amint végighajtunk az erdei ösvényen, és elénk tárul a ház a lombok között, azonnal hatalmába kerít a látvány. Ez nem éppen az a mesebeli „erdei kunyhó”, amelyet kerestünk – sokkal inkább egy hatalmas épület, még saját neve is van: *'t Hooge Nest* – Magas Fészek. Pillantásunk végigsiklik a méltóságteljes homlokzaton, a borostyánnal befutott kőfalakon, a régi zsalugáteres ablakokon. Történelem és elegancia árad mindenből, ráadásul a stílust legtöbbször meghatározó nagyzolás és ridegség leghalványabb jele nélkül. A lomboktól övezett, elvadult kert, a magasra nőtt fű, az itt-ott himbálódzó kötélletrák, és a hátul húzódó gyümölcsös szaladgálásra, játékra, tűzrakásra csábít, egész estéket betöltő beszélgetésekre a csillagos ég alatt, a lakott világtól távol. Egymásra nézünk és ugyanarra gondolunk. Bárcsak itt élhetnénk.

Aztán megtörténik a csoda. 2012 őszén a férjem és én, három kisgyerekekünk, egy ónémet juhász kutya és három macska társaságában lakókocsinkkal letáborozunk a Magas Fészek kertjében. Megtesszük az első lépést azon a hosszú úton, amelynek során e különleges épület visszakapja régi fényét és dicsőségét. A falakat restauráljuk, a lépcsőket felsikáljuk, álmennezeteket bontunk el, melyek mögül előbukkan a tetőszerkezet csodálatos gerendázata. Pusztá kézzel szedjük fel a padlóburkolatot, és alatta szinte valamennyi szobában nyílásokat fedezünk fel, búvóhelyeket a régi faburkolat mögött. Ott aztán gyertyacsonkokra, kottákra, az ellenállás régi újságaira bukkanunk. Így kezdődik a Magas Fészek történetének rekonstrukciója is. Megdöbbenő história; minden jel szerint háborús múltunk egy olyan fontos szeletét öleli fel, amely nemcsak a széles közönség előtt ismeretlen, de még a ház közvetlen környezetében is.

Beszéltem a korábbi tulajdonosnővel, a szomszédokkal és a környező falvak boltosaival, földhivatali kartotékokat és archívumokat bújtam,

egyik ámulatból a másikba estem. A második világháború kellős közepén, amikor a vonatok teljes kapacitással robogtak a koncentrációs táborok felé, és javában tartott az *Endlösung der Judenfrage*, azaz a „zsidókérdés végső megoldása”, a Magas Fészekben két zsidó lánytestvér jelentős bűjtató- és ellenállóközpontot vezetett. Az elkövetkező években megismerkedtem ennek a csoportnak a leszármazottaival, és az egykor itt rejtőzködők gyerekei is visszatértek a helyszínre. Megosztották velem emlékeiket és személyes dokumentumaikat, amelyekkel színesebbé tehettem a történetet, meg tudtam szólaltatni a nővéreket. Lassan, de biztosan, szobáról szobára álltak össze a kirakós darabkái azzá az elképesztő történetté, amely most, hat évvel később papírra került. A végeredmény megerősíti első benyomásomat: ez a ház messze fölénk magasodik. Mi csak átutazók vagyunk benne, akiket az a szerencse ért, hogy egy darabig a magunkénak mondhatjuk.

EMBER, MERD ÉLNI AZ ÉLETED!

Ez a történet egy dallal kezdődik. Noha 2017-ben ünnepelte századik születésnapját, még mindig ez Hollandia legismertebb dalainak egyike, amely a társadalom minden rétegében, minden generáció körében kedvelt: „*Mensch, durf te leven*” – „Ember, merd élni az életed”!

Dirk Witte, a zenei csodagyerek, egy Zaan vidéki tanár család fia már ifjúkorában zenét szerez és szövegeket ír. Szülei azonban a muzsikuskariert nem tekintik komoly életcélnak, ezért amikor Dirk 1900-ban, tizenöt évesen abbahagyja az iskolát, egy zaandami fakereskedésbe áll be dolgozni. Munkaidő után azonban továbbra is elszántan komponál, 1914 tavaszán pedig elhatározza, hogy kezébe veszi a sorsát.

Besétál az amszterdami Concertgebouw-ba, ahol a zsúfolt koncertterem publikuma épp a világhírű kabarészínész, konferanszié és énekes, Jean-Louis Pisuisse fellépését élvezi. Holland számok híján a művész repertoárja francia, angol és német dalokból áll. Az előadás után Dirk kopogtat az öltöző ajtaján, és így szól Pisuisse-hez, aki épp a sminket mossa le az arcáról:

– Egyszerű segéd munkás vagyok egy zaandami fakereskedésben, de írtam néhány dalt a helyi egyesületek számára, amelyek nagyon tetszenek az embereknek. Kiválasztottam a legjobbat, elénekelhetném?*

Azzal átnyújtja Pisuisse-nek az „Első szerelmem” című dal szövegét, mely egy ifjú bontakozó szerelméről szól a dalkör egyik leánytagja iránt.

* „De Omroeper”, 2006. június.

A vonzalomnak azonban gyorsan vége szakad, amikor a fiúnak elmegy a hangja:

*De mikor a hangom elszállt
Kedvesem, jaj, kiebrudált*

A fiú ennek ellenére egész hátralevő életében nem szűnik meg „első szerelmére” gondolni, még az esküvője napján sem:

*Ha majd mégis mást veszek el
Nagy eljegyzési ünnepélyel
A férfiak mind feketében
Fehér portói a nénikék kezében
Arámra mégis enyhe búval nézek
Aztán ha az oltár előtt állok
Jegyesemmel már a szőnyeg végén járok
Az emberek meg figyelik
A vőlegény s a menyasszony lépteit
Minket néznek barátnők és barátok
Felcsendül az ének a karzatról
Esküvői kórus a Wagner-operából
Csak állok és hallgatom
A szoprán hangokat a karzaton
Hát mégis első szerelmemre gondolok*

Pisuisse lelkesen fogadja, a dalt felveszi a repertoárjába, majd nem sokkal később minden holland otthonban felcsendül az „Első szerelmem”. A holland kabaré úttörőjével való találkozás örökre megváltoztatja Dirk Witte életét, együttműködésükből egész sor olyan szám születik, amely bevésődik a huszadik századi hollandok kollektív emlékezetébe.

Első sikerük után néhány hónappal, 1914. június 28-án Szarajevóban az osztrák trónörökös, Ferenc Ferdinánd merénylet áldozata lesz. Ez az utolsó csepp a pohárban, amely az első világháború kitöréséhez vezet – és amelynek eredményeképpen félbeszakad Dirk Witte új, bontakozó karrierje.

Július végén több százezer férfit mozgósítanak Hollandiában. „Minden hadköteles a lehető leggyorsabban fegyverbe!”, hirdetik országszerte a plakátok. Zúgnak a templomok harangjai, katonaságok kerülnek elő a padlásról, a hitvesek búcsúcsókkal küldik útjukra a férfiakat, akik kaszárnyákban, raktárakban, helyhiány esetén pedig magánházakban gyülekeznek. Így tesz Dirk Witte is, akire a maga huszonkilenc évével még épp érvényes a jelentkezési kötelezettség.

Bár a tényleges harc a határokon túl zajlik – a németek békén hagyják Hollandiát, amelynek vezetése nyomatékosan hangoztatja pártatlanságát –, de azért az elkövetkezendő háborús évek alaposan kihatnak Hollandiára is. Elsősorban a szomszédos Belgium helyzete miatt, amely megtagadja az engedélyt a német csapatok átvonulásához. A németek, hogy megtörjék az ellenállást, ártatlan civilek kivégzésével válaszolnak, egész falvakat gyűjtanak fel, mire több tízezer belga Limburgbe menekül. 1914. szeptember 15-i trónbeszédében Vilma királynő egyértelművé teszi, hogy ebben a konfliktusban Hollandia a teljes semlegességet választja, a menekülteket pedig tárt karokkal fogadja.

A német csapatok végigvonulnak Belgiumon, s közben több százezer embert tolnak át maguk előtt a holland határon. A német katonai vezetés által szigorúan megszervezett offenzívával kezdetét veszi „Belgium meggyalázása”. Mivel a belgák nem hajlandók együttműködni, sőt egyes helyeken lőni merészelik a megszállókat, ezért a németek mindenkit, akit az ellenállás bármely formájával meggyanúsítanak, súlyos büntetésben részesítenek. Rémhistóriák keringenek a német bosszúakciókról: csecsemőket csapnak a falhoz, forrón izzó rudakkal erőszakolják meg a nőket, apácákat kötöznek a harangok nyelvéhez, és harangozással gyilkolják meg őket. A hírek egy részéről utólag kiderül, hogy angol propaganda, így akarták dehumanizálni a németeket, de ebben az időben valóban rengeteg a kegyetlenkedés: körülbelül hatezer belga veszti életét a németek erőszakos cselekedetei következtében.

Dirk Wittét mindeközben Eindhovenbe helyezik, ahol katonai szolgálatát beteghordozóként teljesíti – nővére szerint a világ legügyetlenebb ápolója. Katonadalok írásával próbálja feldolgozni döbbenetét, hogy miképpen kerülhetett az ország és ő maga is ilyen lehetetlen helyzetbe. A hadügyminiszter felveszi az „Aszpirin” című számát, Pisuisse

előadásában, a Holland Hadsereg Énekeskönyvébe. A dal hamarosan a katonák kedvelt slágerévé válik:

*Reggel nyolckor, reggel nyolckor
Ott állnak a doktor előtt mind
Mindenki, ki őrt kell álljon
Készen áll már reggel nyolckor
Tizenegyből legott tíz
Aszpirint kap, aszpirint!
Aszpirint a jófiúknak
Egy át nem aludt éj után
Aszpirint a pancseroknak
Kiknek derogál az őrszolgálat, biz' ám!
Az aszpirin csak tiszteknek
és katonáknak segíthet
Altisztnek és őrmesternek
Meg az adjutáns pejének*

*Ha majd újra civilek leszünk
Orvoshoz többé nem megyünk
Elkerülnek a fránya nyavalyák
Csak előbb legyünk civilek, mi bakák
Mindegyikünk bevásárol tízszer tíz
font aszpirint, de aszpirint!*

Hollandia görcsösen ragaszkodik semlegességéhez, a háború következményei mégis kihatnak a lakosságra is. Bár Vilma királynő – akár egy korabeli Angela Merkel – trónbeszédében nemeslelkűségéről és vendégszeretetéről adott tanúbizonyságot, nem sejtette, hogy néhány hónapon belül egymillió belga kíván élni az általa felajánlott szíveslátással.

1914. október 10-én elesik a kikötőváros, Antwerpen. A kétségbeesett belgák tömegesen menekülnek; elsősorban Zeeland, Brabant és Limburg tartományokat özönlik el. A vasútállomásokon óriási a zsúfoltság, háztartási eszközökkel és családtagokkal megrakott lovas szekerek végeláthatatlan sora lépi át a holland határt. Ennyi menekült befogadására nincsen

hatósági politika, ezért a holland polgárookra marad, hogy megoldást találjanak. Olyan városok, mint Roosendaal és Bergen op Zoom, amelyek egyenként mintegy tizenhatezer lakost számlálnak, száz- és kétszáz ezer közötti menekültet fogadnak be. Igyekeznek minél több embert helyi családoknál elszállásolni, de túl sokan érkeznek. Iskolákban, gyárakban, vasútállomásokon, réteken, parkokban és ligetekben, ameddig a szem ellát, mindenütt belga menekültek vannak. Csecsemők születnek a sáros utak mentén, emberek alszanak a szabad ég alatt a dermesztő hidegben, és egyre csak jönnek és jönnek. Ezekben a napokban úgy tűnik, mintha a két szomszédos országot láthatatlan kezek egymásra tolnák és a két népnek hirtelen egyetlen területen kellene osztoznia.

Az exodusnak akkor szakad vége, amikor a németek kétszáz kilométer hosszú magasfeszültségű vezetékrendszert húznak ki a holland–belga határ mentén: a Halál Villanydrótját. Két méter magas facölöpökre kifesztítve, egymástól húsz centiméter távolságra, 2000 volt feszültségű drótok alkotják a kerítést. Sokan még így is megpróbálnak átjutni – ki gyapjútakarókba tekeri magát, ki kezére, lábára porcelántányérokat erősít vagy öngyilkos fejesugrást hajt végre. Több százan szenvednek áramütést.

Amikor már többé nem lehet tagadni, hogy a helyzet tarthatatlan és a holland kormány kénytelen valamiféle tervvel előhozakodni, a hadvezetés átveszi a feladatot. Az országban mindenütt menekülttáborokat létesítenek, amelyek többnyire megfelelnek a „tábor” szó keltette kellemetlen asszociációknak. A táborok szervezettsége egyértelmű hatósági irányelvek híján a helyi parancsnoktól függ, így a legtöbb családot végül egyszerűen fabarakkba zárják és katonai irányítás alá helyezik. Tábori konyhákat állítanak fel, a tisztálkodási lehetőségek primitívek, csatornáként vízelvezető árkok szolgálnak. Az ételekben sincs sok köszönet: csak reménykedhetnek, hogy nem mindennap borsólevest kapnak, amit a belgák *béton armé*, vasbeton néven még évekig méla undorral emlegetnek.

A menekültek tömege nagy megterhelést jelent a lakosság számára. A holland kormány tárgyalást folytat a német megszállókkal, és kéri, biztosítsanak a belgáknak megtorlásmentes visszatérést a hazájukba. A németek beleegyeznek. Közben világossá válik, hogy a harc immár a fronton zajlik a lövészárkokban, ezért Flandria nagy része viszonylag biztonságos. A hadügyminiszter felszólítja a holland településeket, hogy „szelíd

nyomással” késztessek hazatérésre belga szomszédait. Egyes helyeken túlbuzgón hajtják végre a parancsot: Harderwijkben ellentmondást nem tűrően kitoloncolják a menekülteket, Scheveningenben pedig közlik a Circustheaterbe terelt emberekkel, hogy ha nem ülnek azonnal vonatra, eljárást indítanak ellenük. 1915 májusa körül kilencszázezen térnek haza Belgiumba – ezzel ér véget a villámlátogatás.

Dirk Witte szolgálati ideje alatt is folytatja a komponálást. A harcokban nem kell részt vennie, de a háború és a menekültáradat nagy hatást gyakorol rá. A hirtelen káosz, a belgákkal szembeni bánásmód és Hollandia magatartása nyomán egyre azt kérdezi magától, mi az ő szerepe ebben az egészben, hogyan lehet részese az eseményeknek anélkül, hogy elveszítené az önbecsülését.

Amikor a háborúnak vége, és újra beindul az élet, napi gondok gyötörrik: feszíti a kettősség, egyfelől a művészvilág, ahol szabad szellemű emberek veszik körül, másfelől a „tisztességes”, jól fizető állása a fakereskedésben, amelyre kispolgári szülei mindig is vágytak. Mindezek a vívódások készítetik arra, hogy 1917-ben megírja legkedvesebb dalát: „*Mensch, durf te leven! (Memento vivere)*.” 1917. november 6-án az *Algemeen Handelsblad*-ban megjelenik egy recenzió Jean-Louis Pisuisse fellépéséről, melyben valószínűleg első alkalommal tesznek említést a dalról: „Életviteli tanács Dirk Witte tollából, melyet a publikum mohó figyelemmel hallgatott.”

*Rövid az életed, és csak egyszer éled
S ha változtatnál, már nincs lehetőség!
Ember, merd élni az életed!
Rövid léted minden percében ne kérdjed
Hogy csinálta apám és nagyapám
A barátom hogyan él, és miként az unokaöcsém
Nem számít, mit gondol erről-arról a világ
Mit ír elő az illem
Ember, merd élni az életed!*

*Fejed magasba emeld, széllal szemben járj
Ne törődj vele, miről mit gondol a világ
Szíved melegséggel, szeretettel töltsd meg hát*

*Te legyél az úr a talpalatnyi földön, ahol állsz
Amit keresel, más nem adhatja meg tenéked
Ember, merd élni az életed!*

A dal az ellenszegülésről, a kritikai gondolkodásról szól, és bravúros előadásban hangzik el, nem véletlen, hogy a háború utáni Hollandiában óriási sikert arat.

Nem sokkal a dal megszületése után Dirk összeszedi magát, és megteszi végre a nagy lépést: felmondja állását, hogy teljes egészében művészi karrierjének szentelhesse magát, Pisuisse-szel együttműködésben. Rangján felül házasodik, a szép és tehetős Doralise „Jet” Loomant veszi el, Bussumból. 1920-ban megbíznak egy zaandami építész, hogy öntse formába álmaik otthonát. A robusztus vidéki ház mesebeli helyszínen, a természeti szépségekben gazdag Naarden kellős közepén, a rét és az erdő határán emelkedik a magasba. Hatalmas ablakok kínálnak szabad kilátást, a messzeségben a Zuiderzee-ig ellátni. Fentről letekintve az épület összeolvad környezetével, a nagy kertet tölgyfák övezik, amelyek az erdőben folytatódnak, a tetőn nádkötegek sárgállanak, akárcsak valamivel odébb, a vízparton.

1921-ben, egy napfényes nyári napon, Dirk és Jet újszülött kislányukkal, Doraliséval a babakocsiban büszkén áll új otthona előtt, melynek neve: Magas Fészek. Witte ekkor még nem sejti, hogy alig húsz évvel később, amikor az emberiséget újra próbára teszi a második világháború, szó szerint életre kel harcos ellenálló zenéje a maga építtette házban – mintha csak a dal lelkét malterozták volna a falakba.

I

HÁBORÚ

Ha harcolni kell, hát harcolni kell. Nem lehetsz hűtlen önmagadhoz. Nem is hitegetheted magad. Mi kiálltunk az ügyért. Azt tettük, amit tennünk kellett. Sem többet, sem kevesebbet.

JANNY BRANDES-BRILLESLIJPER

ÖNGYILKOSSÁG A BINNENHOFBAN

Naarden, 1943. február. Janny épp személyi igazolványokat rendezget, Eberhard a nappaliban zongorázik, amikor Mik (Maarten van Gilse) azzal a hírrel érkezik Amszterdamból, hogy a drága Gerrit kivetette magát a Binnenhof ablakából. Fejjel a kövezetre zuhant, azonnal meghalt.

Elhittették magukkal akár egy percig is, hogy itt, ebben a kísértetkastélyban, a városon kívül biztonságban vannak? Hogy a háború magasan elhúz a fejük felett, akárcsak éjszakánként a Royal Air Force repülőgépei, amelyek Angliából Németországba repültek és vissza? Hogy a szenvedés erőteljes hullámai továbbra is csak köröznék körülöttük, mint azok a dzsippek és rendőrségi autók, melyek hangját visszafojtott lélegzettel hallgatják hajnali négy óra körül, amikor megkezdődnek a razziák? A süvítő szirénák kényszerű döntés elé állítják őket: meneküljenek, tépjék fel a kaput és fejvesztve rohanjanak be az erdőbe, vagy inkább várják meg szép csendben, amíg a kocsik elmennek. Mindeddig ez utóbbi mellett döntöttek. Soha nem becsülték alá annak veszélyét, amivel itt, ebben a házban foglalkoznak és a fenyegetettség mértékét, de Mik híre egy csapásra beemelte világukba a realitást, miszerint Gerrit a megszállt parlament ablakából levetette magát és szörnyethalt.

Gerrit Kastein neurológusként dolgozott, önfejű ember volt, acélidegekkel, akit azonban mindez sajnálatos módon nem mentett meg a sorsától. Janny már a spanyol polgárháború idején összebarátkozott vele, amikor húszévesen a Nemzetközi Vörös Segéllyel együtt az antifasisztákat

támogatták. A spanyol események az elkövetkezendő évek főpróbájának bizonyultak.

Gerrit és Janny csatlakoztak a „Segítség Spanyolországban” elnevezésű bizottsághoz: ez volt a Nemzetközi Vörös Segély holland tagozata. Janny Hollandiában szervezkedett. Legfőbb feladata az volt, hogy pénzt gyűjtson költszerekre, amelyekből óriási hiány mutatkozott Spanyolországban, Gerrit pedig a holland tábori kórház vezetője lett a fronton. Akkoriban neurológus segédorvosként dolgozott Oegstgeestben, és a doktori disszertációján dolgozott. Olyan karrier várt rá, amelyért a legtöbben nyugton maradtak volna a helyükön, de Gerritet más fából faragták. A katalán egészségügyi minisztériumból egyenesen a pályaudvarra ment, vonatra szállt és a Pireneusokba, a francia határ közelébe utazott, ahol a Népfront csapatai harcoltak a fasiszták ellen, ő pedig a civil sebesültek és a katonák ellátásában segédkezett.

Három hónap múlva Gerrit visszatért Hollandiába, folytatta orvosi pályafutását, 1937-ben pedig megvédte doktori disszertációját a Leideni Egyetemen. Az ideológia tüze azonban nem hunyt ki benne: a Holland Kommunista Párt (CPN) *Politiek & Cultuur* című havilapját szerkesztette, és előadásokat tartott a spanyol polgárháborúról. „Franco győzelme katasztrofális Nyugat-Európa számára, így a mi számunkra is” – hirdette. Cikkeket írt, 1938-ban pedig könyve jelent meg *A faji kérdés* címmel. Tudományosan megalapozott értekezés volt, mely a németországi osztály-ellentétekről és az antiszemitizmusról szólt, és arra a következtetésre jutott, hogy a rasszizmus elkerülhetlenné teszi a háborút. Nem kellett sokáig várnia, hogy állítása bebizonyosodjon.

Amikor 1940 közepe táján a németek betiltják a Holland Kommunista Pártot, a kommunisták illegálisba vonulnak és szabotázsakciókat szerveznek. Kastein doktor feleségével és két kislányukkal Hágában lakik, részt vesz a párt illegális szervezetének alapító ülésén, és különféle ellenállócsoportokban vállal kezdeményező szerepet. Így lesz vezető személyisége az amszterdami CS-6 elnevezésű ellenálló-szervezetnek is. Amikor 1942-ben kezdetét veszi a zsidók deportálása – melynek sikere az olajozott holland infrastruktúrának tudható be –, Gerritnek szent meggyőződése, hogy az ellenállásnak szigorú akciókra kell átállnia: meg kell tisztítani